The background of the slide is a spiral-bound notebook with a light beige, textured cover. The spiral binding is visible on the left side. The text is centered on the page in a dark brown, serif font.

**Тема 1. Зміст
підприємницької діяльності і
місце підприємництва в
суспільстві**

План лекції 1

- 1. Підприємництво як особливий вид економічної активності. Сутнісні ознаки підприємництва, умови та принципи його здійснення.
- 2. Формування та становлення теорії підприємництва. Наукові дослідження феномену підприємництва.
- 3. Суб'єкти та об'єкти підприємницької діяльності. Відповідальність в сфері підприємництва.

1. Сутність підприємництва як особливого виду економічної активності.

Основні характерні ознаки підприємництва

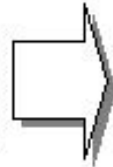

Еволюція термінів “Підприємець” та “Підприємництво”

- **1725р. Річард Кантільон** “Підприємець” - це людина, яка діє в умовах ризику
- **1797р. Карно Бодо** “Підприємець” – це особа, яка несе відповідальність за розпочату справу; той хто планує, контролює, організує та володіє підприємством
- **1934р. Йозеф Шумпетер** “Підприємець” – це новатор, який розробляє нові технології
- **1964р. Пітер Друкер** “Підприємець” – це людина, що використовує нову можливість з максимальною вигодою
- **1985р. Роберт Хизрич** “Підприємництво” – це процес створення чогось нового, що має вартість, а підприємець – це людина, яка витрачає на це увесь необхідний час на сили, бере на себе ризик, одержуючи у винагороду гроші й задоволення від досягнутого

Згідно з Господарським кодексом України:
(глава 4 “Господарська комерційна діяльність”, ст. 42)

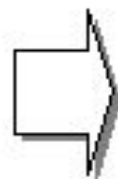
ПІДПРИЄМНИЦТВО

самостійна, ініціативна,
систематична, на власний
ризик господарська
діяльність, що
здійснюється суб'єктами
господарювання
(підприємцями) з метою
досягнення економічних і
соціальних результатів та
одержання прибутку

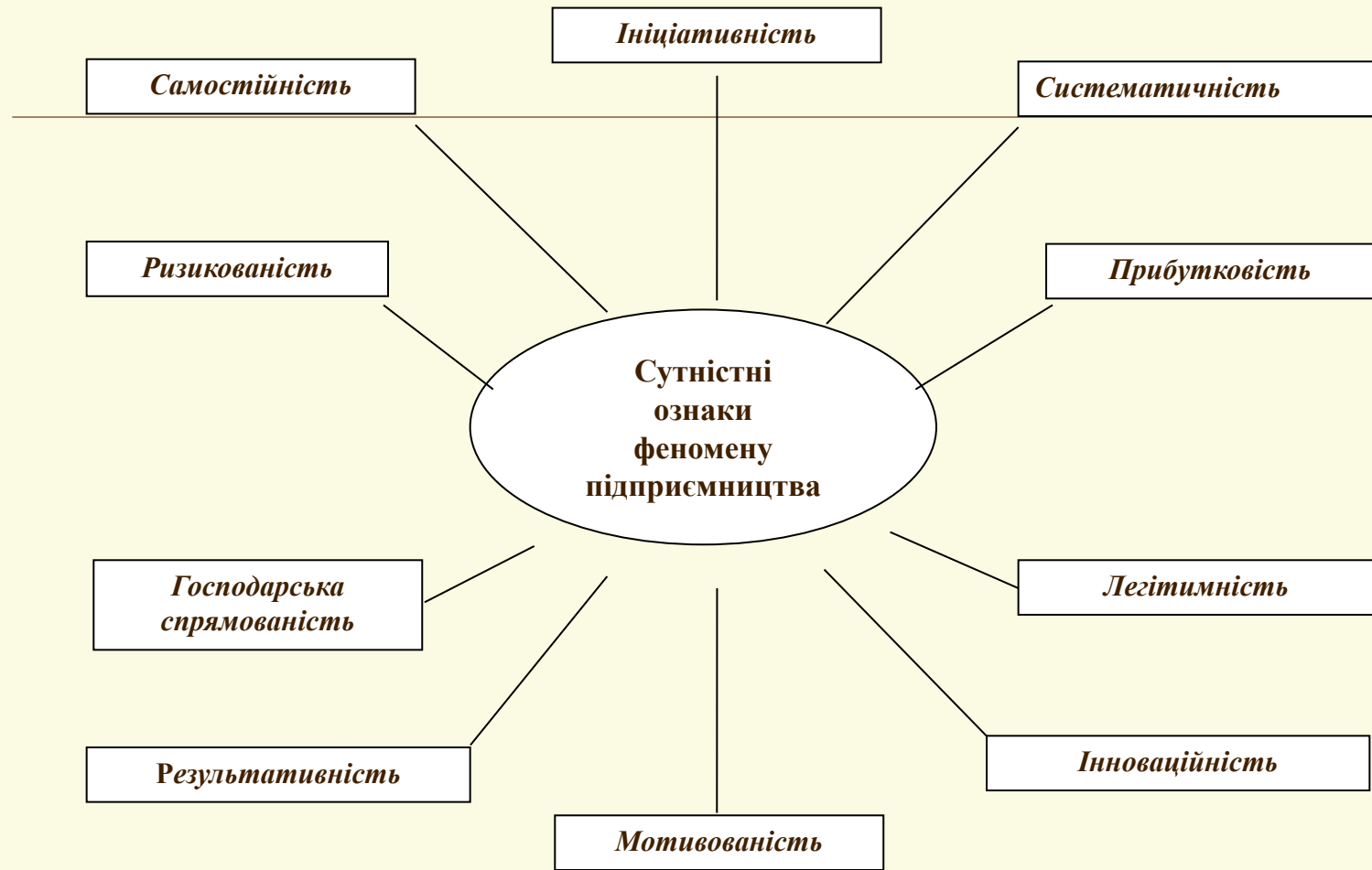
Підприємництво – це фактор суспільного відтворення і одночасно системоутворюючий фактор економіки, який полягає у здатності на власній ініціативній та інноваційній основі в умовах повної економічної самостійності іти на ризик і особливим чином поєднувати інші фактори виробництва з метою одержання в перспективі підприємницького прибутку

**Підприємницький
прибуток**

надприбуток, що складається із різниці між фактично отриманим та середньоринковим (по галузі або регіону) прибутком

- Підприємництво - є **особливим соціально-економічним типом функціональної діяльності** людей.
- По-перше, ця діяльність є *підприємницькою працею*, яка істотно відрізняється від діяльності по найму.
- **Діяльність по найму** (праця, трудова діяльність) заснована на наданні людьми своєї робочої сили в розпорядження та / або користування роботодавцем. Виконуючи роботу по найму, люди діють і виконують різноманітні доручення роботодавців у відповідності з повноваженнями, зумовленими контрактами.
- На противагу роботі по найму **підприємницьку діяльність** люди виконують самостійно, даючи самі собі діяльні доручення і повноваження. Вони самостійно виконують дії по організації своєї праці, займаючи себе роботою (це явище називається *самозайнятістю*), і тим самим виступають роботодавцями по відношенню до самих себе.

Підприємництво є ключовим елементом ринкової економіки, рушійною силою економічних перетворень у суспільстві

- Підприємницька діяльність у суспільстві спрямована на вирішення трьох основних питань:
- Що виробляти?
- Як виробляти?
- Яким чином розподілити результат виробництва?

Підприємницька діяльність визначається:

- Місією – причиною існування, яка дає відповідь на питання “ Для чого створюється бізнес?”
- Цілю – кінцевим результатом, якого прагне досягти підприємець у визначений період часу
- Стратегією – що визначає шлях до досягнення цілі

Приклади місії

- **Місія корпорації Microsoft**

Сприяти людині та суспільству у всьому світі реалізувати свій потенціал повною мірою

- **Місія компанії *City Net***

Активне сприяння розвитку сучасних телекомунікаційних технологій, Інтернет та електронного бізнесу в Україні.

Для країн із ринковою економікою склалися загальні умови розвитку підприємництва:

- стабільність економічної, соціальної і зовнішньої політики держави;
- позитивна соціальна думка відносно підприємництва;
- оптимальний податковий режим;
- наявність (або підтримка державою) інфраструктури підприємництва;
- ефективна система захисту власності;
- оптимальні процедури державного регулювання господарської діяльності, рівний доступ до ринку.

- **Рейтинг Doing Business** досліджується Міжнародною фінансовою корпорацією, яка входить до складу Світового банку.
- Рейтинг оцінює умови започаткування, ведення і закриття бізнесу у більшості країнах світу, базуючись на опитуванні понад 9600 авторитетних експертів із країн, що оцінюються. Індекс рейтингу складається з **10 суб'індексів**, які відображають регуляторні, фіскальні та ринкові обмеження, що ускладнюють або сприяють веденню бізнесу в країні.
- Субіндекси: *“Отримання кредиту”*, *“Захист прав інвесторів”*, *“Виконання зобов'язань по контракту”* та *“Банкрутство”*, *“Започаткування бізнесу”*, *“Підключення до мережі електропостачання”*, *“Реєстрація власності”* та *“Зовнішня торгівля”*.
- Рейтинг охоплює 189 країн.

Рейтинг легкості ведення бізнесу від Світового Банку *Doing Business 2015*

<u>Країна</u>	<u>Рейтинг легкості і ведення бізнесу</u> ▲	<u>Реєстрація під-ва</u>	<u>Дозвіл на будівництво</u>	<u>Підключе ння до електроме режі</u>	<u>Реєстра ція власнос ті</u>	<u>Отриманн я кредиту</u>	<u>Захист інвесторів</u>	<u>Оподатку вання</u>	<u>Міжнар. торгівля</u>	<u>Виконання контрактів</u>	<u>Неплато спромож ність</u>
<u>Сингапур</u>	1	10	1	6	17	19	1	5	41	1	27
<u>Нова Зеландія</u>	2	1	3	31	1	1	1	22	55	15	31
<u>Данія</u>	3	29	5	12	9	28	20	12	1	37	9
<u>Корея</u>	4	23	28	1	40	42	8	29	31	2	4
<u>Гонконг, Китай</u>	5	4	7	9	59	19	1	4	47	22	26
<u>Великобри танія</u>	6	17	23	15	45	19	4	15	38	33	13
<u>США *</u>	7	49	33	44	34	2	35	53	34	21	5
<u>Швеція</u>	8	16	19	7	11	70	14	37	17	24	19
<u>Норвегія</u>	9	24	26	18	13	70	14	14	45	8	6
<u>Фінляндія</u>	10	33	27	16	20	42	66	17	32	30	1
<u>Саудовска Аравія</u>	82	130	17	24	31	79	99	3	150	86	189
<u>Україна</u>	83	30	140	137	61	19	88	107	109	98	141
<u>Бруней</u>	84	74	21	68	148	79	134	16	121	113	98
<u>Судан</u>	187	181	177	187	180	174	181	104	179	76	189
<u>Лівія</u>	188	158	189	126	189	185	188	160	107	131	189
<u>Еритрея</u>	189	184	189	142	177	185	122	174	189	121	189

Здійснення підприємницької діяльності має спиратися на наступні принципи, які визначені у статті 44 Господарського кодексу :

- вільний вибір підприємцем видів підприємницької діяльності;
- самостійне формування програми діяльності, вибору постачальників і споживачів продукції, що виробляється, залучення матеріально-технічних, фінансових та інших видів ресурсів, використання яких не обмежено законом,
- встановлення цін на продукцію та послуги;
- вільного найму працівників;
- комерційного розрахунку та власного комерційного ризику;
- вільного розпорядження прибутком, що залишається у підприємця після сплати податків, зборів та інших платежів, передбачених законодавством.

2. Формування та становлення теорії підприємництва. Наукові дослідження феномену підприємництва.

- Зародження і розвиток окремих положень теорії підприємництва зазвичай розглядаються в контексті розвитку економічної теорії. Прийнято вважати, що становлення економічної теорії як цілісної науки почалося в XVI-XVII ст. з появою меркантилізму.
- Саме в цей історичний період стали складатися і науково-теоретичні уявлення про підприємців і підприємництво як специфічне економічне явище.
- Першим, хто ввів термін "підприємець" в систему понять економічної науки, був Річард Кантільон (1680-1734).

Подальші дослідження даної проблематики наявні лише у XVIII ст. і пов'язані з ім'ям видатного вченого, публіциста і громадського діяча Бенджамена Франкліна (1706-1790).

- В перемозі американців за незалежність, становленні економіки молодої держави (майбутніх Сполучених Штатів Америки), важливу роль відігравала специфічна спільність активних людей, які, хоча прямо і не називалися Б. Франкліном підприємцями, але були докладно їм описані в ряді повчальних робіт.
- З його легкої руки в повсякденний побут увійшли такі вирази, як "час - гроші", "тому, хто точно платить, відкритий гаманець інших", "гроші народжують гроші" та ін. Хоча Б. Франклін не залишив після себе цільної теорії підприємництва, він, безсумнівно, мав цілісне уявлення про специфіку підприємницької діяльності.

Історія формування теорії підприємництва, налічує "чотири історичні хвилі", які різняться першочерговим об'єктом наукового осмислення.

- **"Перша хвиля"**, яка виникла ще в XVIII ст., була пов'язана з концентрацією уваги на *підприємницькому ризику*, який визнається основною функціональною характеристикою підприємництва. Такий підхід був започаткований в роботі Р. Кантільона та продовжений в працях І. Тюнена та Г. Мангольдта, Ф. Найта.

- Друга хвиля" у науковому осмисленні підприємництва пов'язана з виділенням *інноваційності* як його основної відмітної характеристики.
- Засновником цього напрямку є один з найбільших представників світової економічної думки Жозеф Шумпетер (1883-1950). Він розглядав підприємця як центральний елемент механізму економічного розвитку, в основі лежить особлива функція підприємця - прагнення використовувати "*нову комбінацію*" факторів виробництва, наслідком чого є нововведення, інновація.

- "Третя хвиля" досліджень

(Л. Мізес , Ф. Хайєк, І. Кірцнер та інш.)

відрізняється зосередженням уваги на **особливих особистісних якостях підприємця** (здатність реагувати на зміни економічної і суспільної ситуації, самостійність у виборі і прийнятті рішень, наявність управлінських здібностей) і на ролі підприємництва як регулятора економічної системи.

- Сучасний етап розвитку теорії підприємництва можна охарактеризувати як **"четверту хвилю"**, поява якої пов'язується з переносом акценту на **управлінський аспект** в аналізі дій підприємця, а отже - з переходом на **міждисциплінарний рівень** аналізу проблем підприємництва.

Основні підходи до вивчення феномену підприємництва

Функціональний підхід

роль підприємця в економічній системі і вплив його діяльності на економіку, підприємницькі функції (Р. Кантільон, А. Сміт, Жан-Батіст Сей, Ж.Шумпетер, М.Кассон, П. Друкер та інші.)

Індивідуалістичний підхід

поведінкові стереотипи підприємця (М.Вебер, В. Зомбарт, Д. Макклелланд та інші)

"Школа підприємницьких дій"

опис "підприємницького процесу", функції та дії підприємця, спрямованих на пошук нових ринкових можливостей і створення підприємства з метою їх використання (В. Гартнер, Х. Карланд, В. Бігрейв, К. Хофер)

Комплексні моделі в дослідженні феномена підприємництва

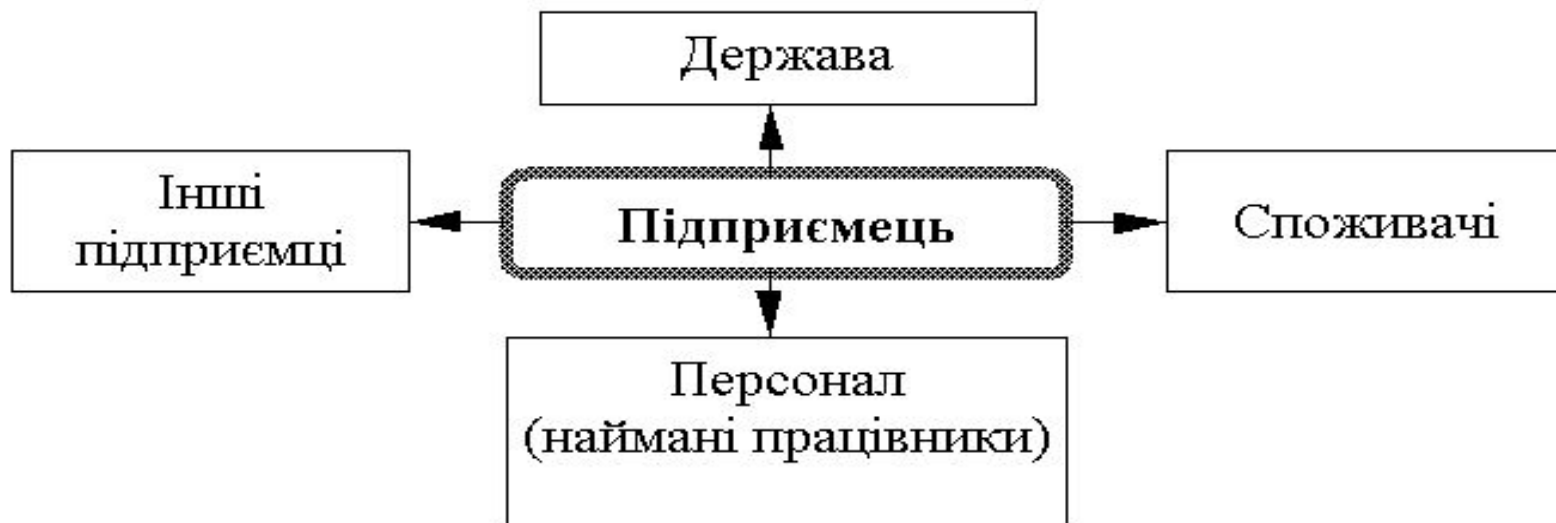
поєднання індивідуальності підприємця, його функції в економіці і його діяльність по створенню нової організації, розробка моделей процесу створення «життєздатного підприємства» (А. Шаперо, Ле Мару, К. Брюйя)

проведені дослідження не є антагоністичними, засвідчують багатоаспектність феномену підприємництва та складність його наукового осмислення

3. Суб'єкти та об'єкти підприємницької діяльності. Відповідальність в сфері підприємництва.

Основним об'єктом підприємницької діяльності є підприємець, який взаємодіє в процесі цієї діяльності як із іншими підприємцями, так і з іншими категоріями суб'єктів підприємницької діяльності:

ПІДПРИЄМЕЦЬ [ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬ] -

особа, яка на професійних засадах
займається активною підприємницькою
діяльністю - приватним виробництвом,
торгівлею, посередництвом, наданням
послуг відповідно до чинного
законодавства.

Відповідно до господарського кодексу суб'єктами підприємництва можуть бути:

- **Громадяни України та інших держав, не обмежені законом в правоздатності або дієздатності, які зареєстровані у законодавчо визначеному порядку як суб'єкти підприємницької діяльності без створення юридичної особи (СПД);**
- **Юридичні особи всіх форм власності, встановлені законом.**
- **Право вибору організаційної форми (без чи зі створенням юридичної особи та якої саме) відповідно до Господарського кодексу закріплено за підприємцем (ст.45).**

Певні категорії громадян в Україні не можуть здійснювати підприємницьку діяльність. Такими особами є :

- військовослужбовці;
- службові особи органів прокуратури, суду, державної безпеки, внутрішніх справ, державного арбітражу та нотаріату;
- службові особи органів державної влади та управління, які покликані здійснювати контроль за діяльністю підприємців;
- особи, яким суд заборонив займатися певною діяльністю;
- особи, які мають непогашену судимість за крадіжки, хабарництво та інші економічні злочини.

Об'єктом підприємницької діяльності можуть бути будь-які предмети купівлі-продажу - товари, продукти, послуги, які можуть задовольнити чиюсь потребу і пропонується ринку для придбання, використання і споживання, крім заборонених на законодавчому рівні.

Об'єктами підприємницької діяльності можуть бути:

- товари споживчого призначення
- матеріали, сировина , напівфабрикати
- обладнання
- транспортні засоби
- будинки, приміщення, споруди
- послуги
- цінні папери
- валюта
- кредити
- ноу-хау
- інші об'єкти

Завдання для студентів: Визначити види підприємницької діяльності, здійснення яких передбачає наявність спеціального дозволу-ліцензії.

Господарський кодекс визначає і **відповідальність суб'єктів підприємництва (ст.49)** .

- Підприємці зобов'язані не завдавати шкоди довкіллю, не порушувати права та законні інтереси громадян та їх об'єднань, інших суб'єктів господарювання, установ, організацій, права місцевого самоврядування і держави. За завдані шкоду і збитки підприємець несе майнову та іншу встановлену законом відповідальність.
- Перелік злочинів у сфері господарської діяльності та відповідальність за їх здійснення регламентує розділ 7 Кримінального кодексу України.

- Вы никогда не сумеете решить возникшую проблему, если сохраните то же мышление и тот же подход, который привел вас к этой проблеме.
- Альберт Эйнштейн
- Деньги - только транспортное средство, которое предоставляет вам варианты, и я говорю, что есть только одна вещь, которую деньги не могут купить - бедность.
- Джерри Дойл
- Быстрее всего учишься в трех случаях — до 7 лет , на тренингах, и когда жизнь загнала тебя в угол.
- Если мы продолжаем делать то, что мы делаем, мы продолжаем получать то, что мы получаем.
- Стивен Кови
- Тот, кто не может располагать 2/3 дня лично для себя, должен быть назван рабом.
- Фридрих Ницше
- Чтобы стать миллиардером, нужна прежде всего удача, значительная доза знаний, огромная работоспособность, я подчеркиваю – ОГРОМНАЯ, но главное, самое главное – вы должны иметь менталитет миллиардера. Менталитет миллиардера – это такое состояние ума, при котором вы сосредотачиваете все свои знания, все свои умения, все свои навыки на достижении поставленной цели. Это то, что изменит вас.
- Пол Гетти

Дякую за увагу!